

ASOCIACE
ORGANIZACÍ
V OBLASTI
VĚZEŇSTVÍ

TISKOVÁ ZPRÁVA

AOOV apeluje na urychlené schválení novely trestního zákoníku

Promarní Česko příležitost k racionalizaci trestní politiky?

Praha, 17. prosince 2024: Asociace organizací v oblasti vězeňství (AOOV) apeluje na schválení novely trestního zákoníku v co nejkratším termínu. Novela nyní míří k prvnímu čtení do sněmovny. To by mělo proběhnout ve čtvrtek 19.12. Pokud by novela nebyla schválena v tomto volebním období, znamenalo by to promarnění klíčové příležitosti k řešení současných problémů českého vězeňství.

„Schválení novely je zásadní pro zmírnění disproporcí v ukládání trestů a snížení přeplněnosti věznic,“ říká Jana Smiggels Kavková, předsedkyně výboru AOOV. „Je nezbytné, aby politická reprezentace dostala svým slibům a zajistila pokračování projednávání bez dalších zdržení.“

Alarmující stav českého vězeňství

Současná situace ve vězeňství je neudržitelná. Počet vězňů aktuálně atakuje hranici **20 000 osob** a nadále roste. Každý vězeň stojí český stát přibližně **650 000 Kč ročně**, což činí dohromady téměř **13 miliard korun** ročně. Důvody přetížených věznic jsou podle Nejvyššího státního zastupitelství především:

- vysoká délka ukládaných trestů
- věznění osob za činy malé společenské škodlivosti, např. opakované krádeže v hodnotě několika stovek korun.

„Novela trestního zákoníku by mohla významně snížit vězeňskou populaci a přiblížit nás efektivnějšímu systému trestní spravedlnosti,“ zdůrazňuje Jana Smiggels Kavková.

Jednou ze změn, které novela přináší, je částečná dekriminalizace neplacení výživného. Trestní postih by měl být krajním prostředkem řešení společenských problémů. Existují alternativní formy sankcionování, které mohou být efektivnější a méně zatěžující pro všechny strany. Věznění většiny neplatičů vede ke ztrátě možnosti výdělků, což dále zvyšuje jejich dluh na výživném. U chronických

neplatičů se navíc opakované trestní sankce ukazují jako neúčinné. Místo toho může způsobit prohloubení ekonomických problémů dlužníka, a tím i snížení reálné schopnosti dluh splatit. Tento přístup proto nejen koresponduje se zásadou přiměřenosti trestní politiky, ale také lépe odpovídá potřebám poškozených, tedy dětí, které mají na výživné nárok. **„Setkáváme se s těmito situacemi často, kdy například spolupracujeme s klientkou, která je matkou dětí, jejichž otec je ve výkonu trestu, protože dlouhodobě neplní vyživovací povinnost. Pro situaci rodiny to nepřináší žádné zlepšení, protože ve vězení nepracuje a nadále výživné neplatí,“** upozorňuje Zuzana Mokrá, vedoucí Centra prevence a resocializace organizace Ratolest Brno. Téměř žádná evropská země neplacení výživného netrestá vězením.

Novela zmírňuje trestní postih také za opakovanou krádež, kde se v současnosti trestá samotná recidiva bez ohledu na závažnost jednání. Kriminalizace drobné majetkové trestné činnosti založená primárně na postihu recidivy vede k přetěžování trestního systému a neřeší příčiny problematického chování. Významná část trestné činnosti v ČR spočívá v drobných krádežích v hodnotě několika set nebo nízkých tisíců korun. Typickým příkladem může být opakovaná krádež potravin v supermarketu, kterou páchají recidivisté, což je kvalifikováno jako trestný čin, a nakonec tak člověk může skončit ve vězení třeba za **ukradený bochník chleba a balíček másla**.

„V rámci naší praxe jsme se setkali s klienty, kteří byli odsouzeni k trestům odnětí svobody za opakované drobné krádeže. Tyto tresty měly často negativní dopad na jejich životy a ztěžovaly jejich návrat do společnosti. Vzhledem k těmto zkušenostem vítáme navrhovanou změnu trestního zákoníku, která směřuje ke zmírnění trestní represe u opakované krádeže,“ komentuje Zuzana Mokrá.

Vězení není řešení. Pokud chceme lidi odvrátit od kriminální kariéry, musíme s nimi odborně pracovat

Pro řešení vysoké recidivy v České republice je třeba kromě novely Trestního zákoníku zefektivnit využívání alternativních trestů. Zhruba 42,7 % propuštěných se do vězení vrátí do pěti let a zhruba dvě třetiny z toho se vrátí v prvních dvou letech ([Penologická recidiva, gender a další kriminologická data pro ČR](#), České priority, 2024, str. 5). To představuje výraznou zátěž pro celý systém. Studie ukazují, že země s nižší mírou uvěznění často úspěšně využívají alternativy k vězení. To jsou například podmíněné odsouzení s probačním dohledem, obecně prospěšné práce či domácí vězení. Tyto nástroje umožňují pachatelům převzít odpovědnost za své chování, řešit příčiny trestné činnosti a zlepšit předpoklady pro obnovu vztahů a náhradu škod způsobených trestným činem.

Katastrofická kapacita odborných programů

Pro úspěšné využívání alternativních trestů je klíčové posílit kapacity probačních, resocializačních a restorativních programů. Současné kapacity jsou velmi omezené. Přitom tyto programy soudcům poskytují účinné nástroje, které významně zvyšují šanci, že podmínka nebude přeměněna v trest odnětí svobody. Od roku 2019 klesl objem prostředků pro probační programy o více než [třetinu](#). Řada programů musela být omezena nebo uzavřena. Úsilí o větší ukládání alternativních trestů a využívání probačních programů bylo i jedním ze závěrů kulatého stolu u prezidenta ČR Petra Pavla na téma vězeňství.

„Probační programy jsou pro mě velmi důležitým nástrojem. Když propustím odsouzeného v rámci podmíněného propuštění, nemám žádnou garanci, že bude vést řádný život. Při uložení povinnosti absolvovat probační program vím, že odsouzený bude motivován na sobě pracovat pod dohledem odborníků. Pravděpodobnost recidivy se tím sníží,“ vysvětluje Roman Ciprian, soudce Obvodního soudu pro Prahu 4. Bohužel využívání tohoto nástroje je dnes pro soudce poměrně komplikované. **Nemáme k dispozici žádný přehled dostupných programů. Informace o dostupných programech, jejich kapacitách, klientech, pro které jsou určené, a další musíme dohledávat na internetu. Tyto informace však často nejsou aktuální,“** dodává Roman Ciprian.

Přitom jsou to právě odborné programy, které se ukazují jako efektivnější forma práce s pachateli trestné činnosti. Pokud někdo páchá trestnou činnost například v souvislosti s drogovou závislostí, pak je efektivnější pracovat na odstranění jeho závislosti. Pokud daného člověka uvězníme, jeho situaci to neřeší a po propuštění se k trestné činnosti vrátí. Často ještě ve vyšší míře.

AOOV apeluje na odpovědnost politické reprezentace

Novela trestního zákoníku má širokou podporu odborné veřejnosti, včetně státních zástupců, soudců i Vězeňské služby ČR. Její přijetí doporučuje rovněž NERV a je v souladu s vládním programovým prohlášením. AOOV vyzývá politiky k rychlé shodě napříč stranami na schválení novely, která má potenciál snížit náklady, počet vězňů i recidivu a přispět k celkové reformě trestní politiky.

O AOOV

V českých věznicích si odpykává trest přes 19 000 lidí. Patříme k zemím s nejvyšším počtem v Evropské Unii. Index uvěznění se nedaří snižovat, i když kriminalita klesá. Více než 60 % propuštěných se do vězení vrací. Jednou z příčin je absence funkčního systému kontinuální práce s odsouzenými před výstupem z vězení a po propuštění. Právě tuto problematiku řeší Asociace organizací v oblasti vězeňství (AOOV), která sdružuje organizace, odborníky a propojuje různé aktéry v oblasti vězeňství a trestní justice. Cílem AOOV je společně prosazovat progresivní změny v oblasti integrace trestaných osob do společnosti a spoluvytvářet systém, který zohledňuje zájmy a potřeby trestaných osob, obětí i celé společnosti. Bližší informace o AOOV najdete na www.aooov.cz.

Pro více informací prosím kontaktujte: Barbora Kiliesová, kiliesova@aooov.cz, 605 25 85 95